

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Norske banker

Likviditet og soliditet

4. kvartal 2016

DATO:
17.03.2017

Innhold

1	LIKVIDITETSRISIKO	7
1.1	Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene	7
1.2	Likviditetsreserve	8
1.2.1	Total-LCR.....	8
1.2.2	LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer.....	8
1.3	Stabil finansiering	10
2	SOLIDITET	12
2.1	Kapitaldekning	12
2.2	Uvektet kjernekapitalandel	14

Innledning

Rapporteringskravene etter CRD IV ble gjort gjeldende for alle norske kredittinstitusjoner og verdipapirforetak fra og med 1. juli 2014. Det er i rapporten gjort en oppsummering og vurdering av hovedstørrelser på soliditet, uvektet kjernekapitaldekning (leverage ratio), likviditetsreserven (Liquidity Coverage Ratio (LCR)) og stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio (NSFR)), for norske banker¹. Utviklingen vises for tre grupper av banker; store banker (DNB Bank, Nordea Bank Norge², SR-Bank, Sparebanken Vest, SpareBank 1 SMN, Sparebanken Sør, Sparebanken Hedmark og SpareBank 1 Nord-Norge), mellomstore banker (øvrige banker med forvaltningskapital over 10 milliarder kroner) og mindre banker (banker med mindre enn 10 milliarder kroner i forvaltningskapital).

¹ Konsern for banker som leverer konsolidert oppgave og juridisk enhet (banken) for øvrige.

² Nordea Bank Norge ble omdannet til filial med virkning fra 1. januar 2017.

Sammendrag

Forholdene i de internasjonale penge- og kapitalmarkedene var i hovedsak gode i 2016, men markedene var noe preget av politisk usikkerhet gjennom året. Risikopåslagene på norske OMF og seniorobligasjoner økte relativt kraftig høsten 2015, men ble gjennom 2016 redusert igjen og var ved utgangen av 2016 lavere enn ved utgangen av 2015. I gjennomsnitt over året var imidlertid risikopåslagene høyere i 2016 enn i 2015.

LCR for bankene samlet sett var 143 prosent ved utgangen av 2016. Gruppen av de store bankene hadde en LCR på 142 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde en LCR på henholdsvis 152 og 145 prosent. Alle bankgruppene hadde en økning i LCR både fra siste kvartal og sammenlignet med utgangen av 2015.

Samlet sett for bankene var NSFR 112 prosent ved utgangen av 2016, en økning på 1 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal 2016. For de store bankene økte indikatoren med 2 prosentpoeng til 108 prosent i perioden. Dette skyldtes at tilgjengelig stabil finansiering økte.

Bankenes samlede rene kjernekapitaldekning var 16 prosent ved utgangen av 2016, en økning på 1,3 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av 2015. Ved utgangen av 2016 var det vektete gjennomsnittet av uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio) i norske banker 7,9 prosent, en økning på 0,7 prosentpoeng. Ren kjernekapital i forhold til forvaltningskapitalen økte med 0,5 prosentpoeng, til 8,0 prosent.

Alle foretakene tilfredsstilte gjeldende minste- og bufferkrav for ren kjernekapital ved utgangen av 2016.

Fra og med 1. kvartal 2017 vil Finanstilsynet i de publiserte rapportene angi hvilke institusjoner som ikke tilfredsstiller kravene til kapital og likviditet.

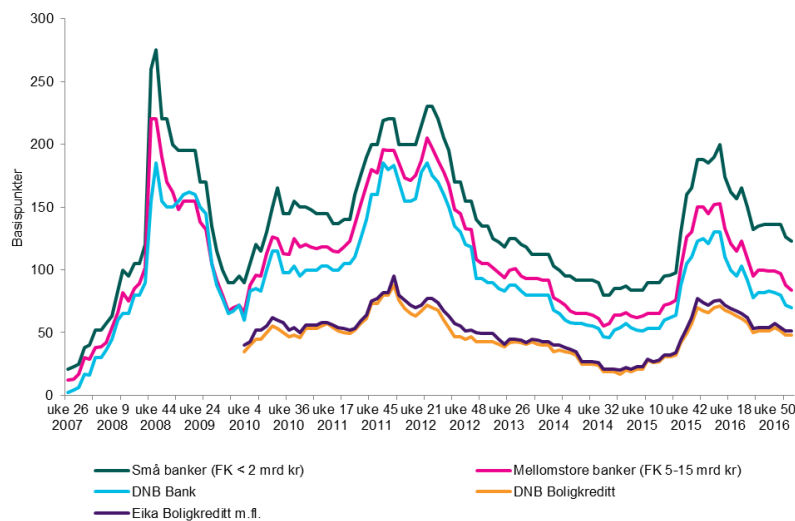
1 Likviditetsrisiko

1.1 Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene

Forholdene i de internasjonale penge- og kapitalmarkedene var i hovedsak gode i 2016, men markedene var noe preget av politisk usikkerhet gjennom året. Folkeavstemmingen i juni i Storbritannia om fortsatt EU-medlemskap skapte noe uro både før, og ikke minst etter at resultatet var klart. Markedene hentet seg imidlertid raskt inn igjen, og risikopåslagene falt igjen utover i tredje kvartal. Presidentvalget i USA skapte noe kortvarig uro i markedene i begynnelsen av november, men markedene hentet seg også da raskt inn igjen.

Risikopåslagene på norske OMF og seniorobligasjoner økte relativt kraftig høsten 2015, men ble gjennom 2016 redusert igjen og var ved utgangen av 2016 lavere enn ved utgangen av 2015, se figur 1.1. I gjennomsnitt over året var imidlertid risikopåslagene høyere i 2016 enn i 2015.

Figur 1.1: DNB Markets indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF, 5 år mot 3m-NIBOR. T.o.m. uke 6 2017.

Kilde: DNB Markets

1.2 Likviditetsreserve

Kravet til likviditetsreserve i CRD IV, Liquidity Coverage Ratio (LCR), stiller krav til størrelsen på bankenes likvide eiendeler i forhold til antatt netto likviditetsutgang (utbetalinger minus innbetalinger) 30 dager frem i tid under gitte stressforutsetninger.

Finansdepartementet fastsatte 25. november 2015 regler som gjennomfører krav til likviditetsreserve for norske banker, kredittforetak og holdingforetak i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern. Reglene trådte i kraft 31. desember 2015. Minstekravet til LCR for banker og kredittforetak økte fra 70 til 80 prosent fra 31. desember 2016. Foretak som er utpekt som systemviktige og datterforetak av disse, har et minstekrav på 100 prosent.

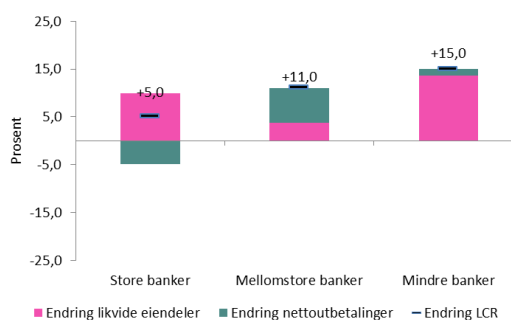
1.2.1 Total-LCR

LCR for bankene samlet sett var 143 prosent ved utgangen av 2016. Gruppen av de store bankene hadde en LCR på 142 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde en LCR på henholdsvis 152 og 145 prosent. Alle bankgruppene hadde en økning i LCR både fra siste kvartal og sammenlignet med utgangen av 2015, se figur 1.2 og 1.3.

Figur 1.2: Total-LCR, vektet gj.snitt

Figur 1.3: Endring i total-LCR i siste kvartal, dekomponert

1.2.2 LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer

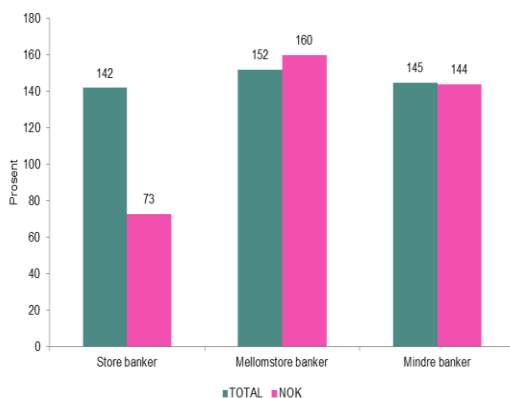
Etter EU-regelverket om LCR skal foretakene ha likvide eiendeler som samsvarer med netto likviditetsutgang i foretakets signifikante valutaer (forpliktelser i en valuta som utgjør mer enn 5 prosent av foretakets totale gjeld). Det stilles ikke krav om absolutt samsvar mellom netto likviditetsutgang og likvide eiendeler i de enkelte valutaer. Nasjonale tilsynsmyndigheter kan imidlertid kreve at foretakene begrenser manglende samsvar i en

valuta ved å fastsette grenser for hvor stor andel av netto likviditetsutgang som kan dekkes med likvide eiendeler i en annen valuta.

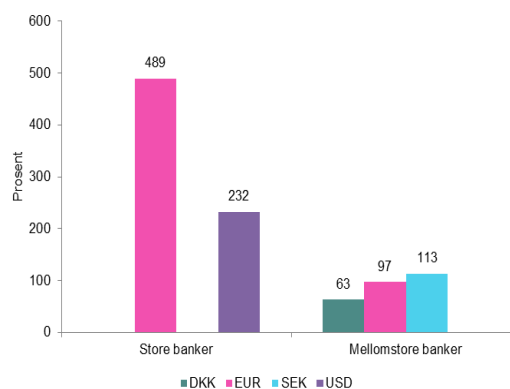
Finanstilsynet har foreslått at foretak som kun eller i hovedsak har norske kroner som signifikant valuta, skal ha en likviditetsreserve i norske kroner på samme nivå som minstekravet til likviditetsreserve på totalnivå. Videre er det foreslått at foretak som har euro og/eller amerikanske dollar som signifikant valuta, skal ha en likviditetsreserve i norske kroner på minst 50 prosent. For foretak som har øvrige signifikante valutaer, er det foreslått at likviditetsreserven i de aktuelle valutaene skal være på samme nivå som minstekravet til likviditetsreserven på totalnivå. Finanstilsynets forslag ble sendt på høring med frist 31. januar 2017, og er nå til behandling i Finansdepartementet.

NOK-LCR (totale likvide eiendeler i norske kroner over totale nettoutbetalinger i norske kroner) er markant lavere enn total-LCR. NOK-LCR var 83 prosent for bankene samlet sett ved utgangen 2016, en reduksjon fra 86 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2016, men en økning fra 66 prosent fra utgangen av 2015. De store bankene har store likviditetsreserver i andre signifikante valutaer enn norske kroner, i hovedsak dollar og euro, som trekker opp total-LCR. De mellomstore bankene har mindre likviditetsreserver i andre signifikante valutaer, mens de mindre bankene ikke har andre signifikante valutaer enn norske kroner, NOK-LCR for disse er derfor tilnærmet lik total-LCR, se figur 1.4 og 1.5.

Figur 1.4: Total-LCR og NOK-LCR, vektet gj.snitt. per 31.12.16

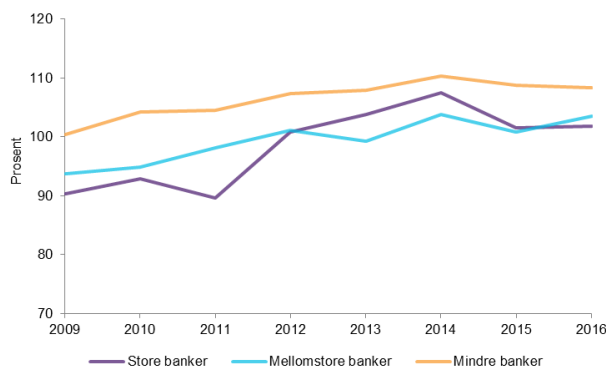
Figur 1.5: LCR i andre signifikante valutaer enn NOK per 31.12.16

1.3 Stabil finansiering

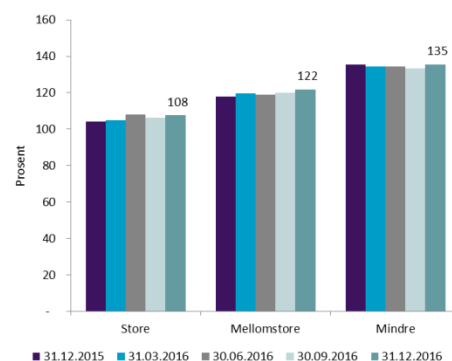
Høy andel kort markedsfinansiering kan svekke bankenes evne til å håndtere perioder med markedsuro og redusert tilgang på ny finansiering i penge- og kapitalmarkedene. Finanstilsynet benytter ulike indikatorer i vurderingen av bankenes finansierungsstruktur. Likviditetsindikator 1 benyttes i oppfølgingen av bankenes likviditetsrisiko og viser bankenes finansiering med gjenværende løpetid over ett år som andel av illikvide eiendeler med gjenværende løpetid over ett år. I finansieringen inngår kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og egenkapital. Illikvide eiendeler består i hovedsak av utlån til kunder og kredittinstitusjoner, eierinteresser og pantsatte papirer. Likviditetsindikatoren har økt for alle gruppene av banker de siste syv årene, se figur 1.6. Utviklingen skyldes først og fremst at bankene har økt sin ansvarlige kapital som andel av balansen. I 2015 falt imidlertid indikatoren noe. Delvis skyldtes dette en nedgang i gjeld til kredittinstitusjoner gjennom 2015. Økningen i likviditetsindikatoren i 2016 for de store og mellomstore bankene skyldes til dels økte kundeinnskudd. En ytterligere reduksjon i gjeld til kredittinstitusjoner i 2016 bidro til at indikatoren kun økte marginalt for de store bankene.

Figur 1.6: Likviditetsindikator 1, norske banker.

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.7: Total-NSFR, vektet gjennomsnitt

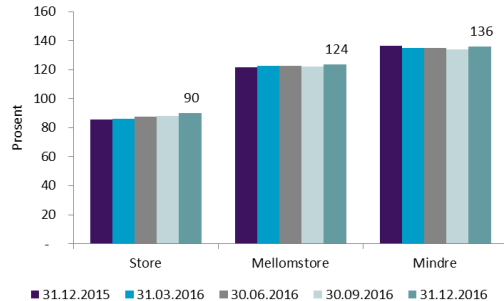
Kilde: Finanstilsynet

Net Stable Funding Ratio (NSFR) inngår som rapporteringskrav i CRD IV / CRR og måler bankenes tilgjengelige stabile finansiering som andel av nødvendig stabil finansiering. NSFR er ennå ikke ferdig utformet, men EU-kommisjonen har definert nærmere bestemmelser knyttet til beregningen av NSFR i sitt forslag til endringer i CRR / CRD IV i november 2016. I forslaget foreslår kommisjonen også innføring av bindene NSFR-krav på 100 prosent fra 2019. Inntil en endelig definisjon av NSFR foreligger i EU, beregnes indikatoren på bakgrunn av Baselkomitéens endelige anbefalinger fra oktober 2014.

Samlet sett for bankene var NSFR 112 prosent ved utgangen av 2016, en økning på 1 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal 2016. For de store bankene samlet økte indikatoren med 2 prosentpoeng til 108 prosent i perioden, se figur 1.7. Dette skyldtes at tilgjengelig stabil finansiering økte. For både de mellomstore og de mindre bankene økte NSFR med 2 prosentpoeng som følge av at økningen i tilgjengelig stabil finansiering var større enn økningen i eiendeler som krever stabil finansiering. De mellomstore og de mindre bankene har

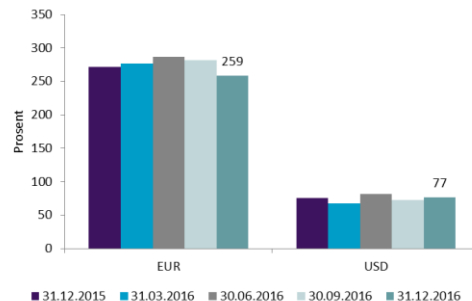
gjennomgående en høyere NSFR enn de store bankene. Dette skyldes til dels at de største bankene har en større andel markedsfinansiering enn de mellomstore og mindre bankene, og dels at en del av dette er kort markedsfinansiering.

Figur 1.8: NSFR i NOK, vektet gjennomsnitt

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.9: NSFR i EUR og USD, vektet gjennomsnitt alle banker

Kilde: Finanstilsynet

Ved utgangen av 2016 var NSFR i norske kroner 90 prosent for de store bankene, 124 prosent for de mellomstore bankene og 136 for de mindre bankene, se figur 1.8. De store bankene finansierer, i større grad enn de øvrige bankene, sin virksomhet gjennom innlån i utenlandsk valuta. Dermed vil NSFR i norske kroner isolert sett være lavere for de store bankene enn for de øvrige. Foruten norske kroner er euro den viktigste kilden til finansiering for de store bankene. Den største delen av valutafinansieringen i euro er i form av obligasjonsgjeld. Sammenlignet med eiendeler som krever stabil finansiering i euro, utgjør tilgjengelig stabil finansiering i euro 259 prosent for bankene samlet, se figur 1.9. I dollar utgjør tilgjengelig stabil finansiering 77 prosent av eiendeler som krever stabil finansiering. Når bankene finansierer kroneeiendeler med utenlandsk valuta utsettes de for valutarisiko. For å redusere denne risikoen benytter bankene seg av ulike former for valutabytteavtaler.

2 Soliditet

Minstekravet og bufferkravet til ren kjernekapitaldekning i pilar 1 for norske kredittinstitusjoner og finansieringsforetak er 11,5 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag. Pilar 1-kravet består av minstekrav (4,5 prosent), bevaringsbuffer (2,5 prosent), systemrisikobuffer (3 prosent) og motsyklisk buffer (1,5 prosent)³. DNB ASA og Kommunalbanken har i tillegg et bufferkrav for systemviktige banker og kredittforetak på 2 prosent⁴. Pilar 2-krav kommer i tillegg, og skal også dekkes av ren kjernekapital. Kravene til kjernekapitaldekning og kapitaldekning er henholdsvis 1,5 prosent og 3,5 prosent høyere enn for ren kjernekapitaldekning.

2.1 Kapitaldekning

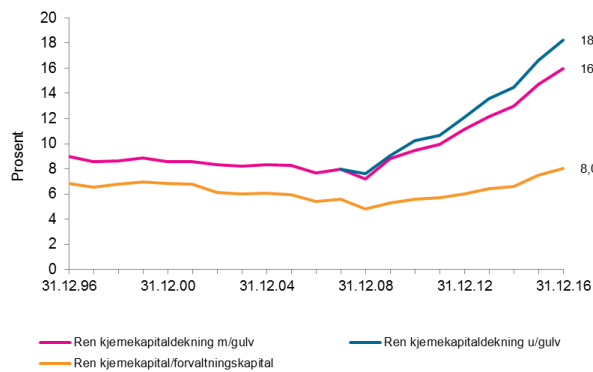
Bankene har styrket soliditeten i 2016. Samlet ren kjernekapital har økt med 36 milliarder kroner, hovedsakelig som følge av tilbakeholdt overskudd. Vektet gjennomsnitt av bankenes rene kjernekapitaldekning økte fra 14,7 prosent til 16,0 prosent i 2016, se figur 2.1. Samlet risikovektet beregningsgrunnlag økte i 2016, noe som isolert sett reduserer ren kjernekapitaldekning, se figur 2.2. Bankenes samlede kjernekapitaldekning og kapitaldekning var på henholdsvis 17,5 prosent og 19,5 prosent ved utgangen av 2016. Uvektet ren kjernekapitalandel (ren kjernekapital i forhold til forvaltningskapital) har økt med et halvt prosentpoeng siden utgangen av 2015, til 8,0 prosent.

Kredittforetakenes samlede rene kjernekapitaldekning og uvektede rene kjernekapitalandel var på henholdsvis 17,7 prosent og 5,6 prosent ved utgangen av 2016.

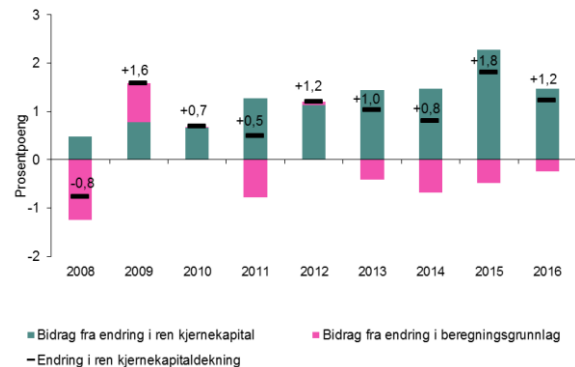
³ Motsyklisk buffer ble besluttet økt til 2,0 prosent med virkning fra og med 31.12.2017.

⁴ Nordea Bank Norge, som inngår i tallene per 31.12.2016, er utpekt som systemviktig, men ble filial fra 1. januar 2017

Figur 2.1: Ren kjernekapitaldekning og uvektet ren kjernekapitalandel i norske banker/bankkonsern

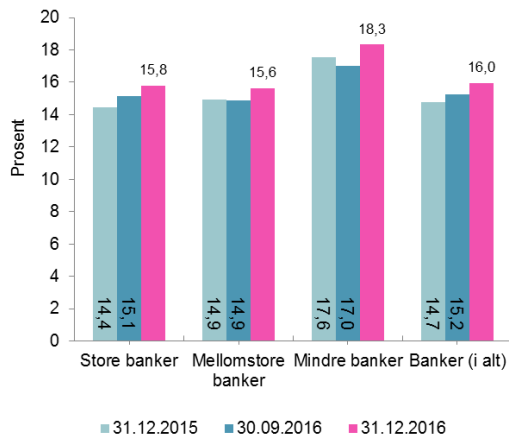

Figur 2.2: Endringer i ren kjernekapitaldekning i samtlige banker/bankkonsern (dekomponert)

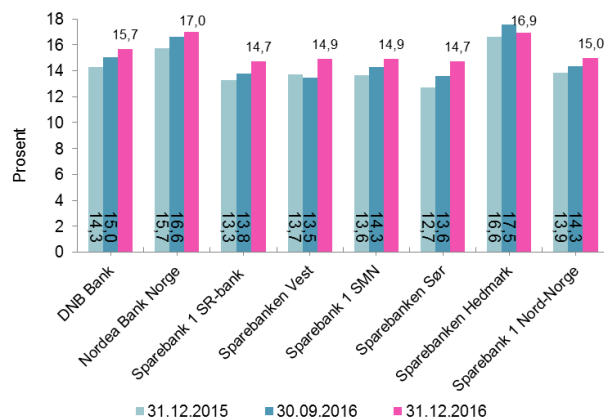

Gruppene av store, mellomstore og mindre banker økte alle ren kjernekapitaldekning i 2016, se figur 2.3. Det var gruppen av store banker som sto for den største økningen, med en økning på 1,4 prosentpoeng. Størst økning hadde DNB Bank, SR-Bank og Sparebanken Sør, se figur 2.4. Samtlige banker, kredittforetak, finansieringsforetak og holdingforetak tilfredsstilte gjeldende kapitalkrav inkludert bufferkrav ved utgangen av 2016.

Figur 2.3: Ren kjernekapitaldekning i norske banker/bankkonsern

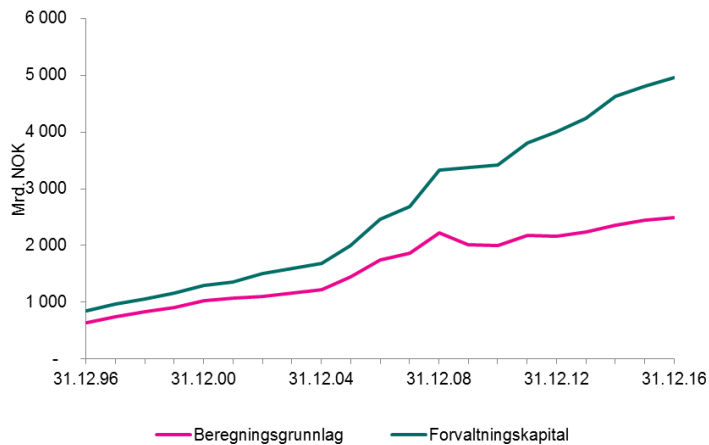
Figur 2.4: Ren kjernekapitaldekning i de åtte største bankene (konsolidert)

Avstanden mellom beregningsgrunnlag og forvaltningskapital har økt, og ved utgangen av 2016 utgjorde beregningsgrunnlag (hensyntatt Basel-gulvet) omtrent halvparten av forvaltningskapital, se figur 2.5. Differansen økte vesentlig etter innføringen av bruk av Internal Ratings-Based-modeller (IRB-modeller) gjennom Basel II i 2008. Videre har veksten i engasjementer med lave risikovekter, som boliglån, i flere år vært kraftigere enn veksten i engasjementer med høyere risikovekter. Finanstilsynet strammet inn kravene til IRB-modellene for boliglån i 2014, noe som isolert sett har bidratt til økt beregningsgrunnlag (eks. gulvtilllegg). I 2016 økte samlet

forvaltningskapital med 3,1 prosent, mens samlet risikovektet beregningsgrunnlag økte med 1,6 prosent. For enkelte bankers IRB-modeller for foretak har Finanstilsynet i 2016 gitt pålegg om ekstra sikkerhetsmarginer.

Figur 2.5: Beregningsgrunnlag og forvaltningskapital i norske banker/bankkonsern

2.2 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio) er definert som forholdet mellom kjernekapital og et eksponeringsmål. For balanseposter skal det ikke anvendes risikovekter, mens det for deler av utenombalanseeksponeringene skal benyttes konverteringsfaktorer og ikke den fulle nominelle verdien av disse. Eksponeringsmålet er ikke risikosensitivt, og et krav til uvektet kjernekapital vil derfor fungere som en back-stop for et fall i beregningsgrunnlaget.

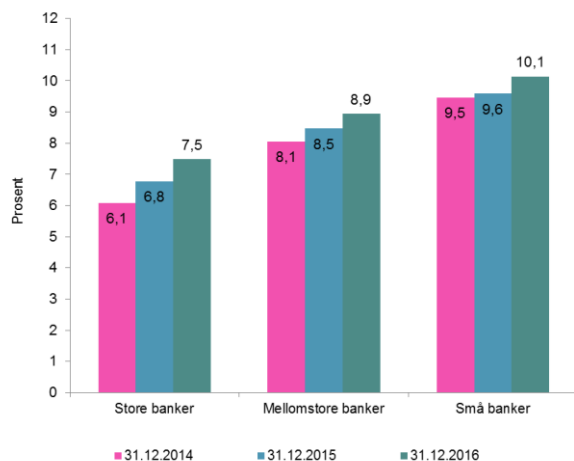
Finansdepartementet fastsatte 20. desember 2016 et minstekrav til uvektet kjernekapitalandel på 3 prosent for banker, kredittforetak mv.⁵, med virkning fra og med 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg oppfylle en buffer på minst 2 prosent. Systemviktige banker (SIFI) skal ha en ytterligere buffer på minst 1 prosent.

Ved utgangen av 2016 hadde samtlige norske banker en uvektet kjernekapitalandel over det fremtidige kravet på 5 prosent (6 prosent for systemviktige banker). Bankenes uvektede kjernekapitalandel har økt gjennom 2015 og 2016. Samlet for de norske bankene var uvektet kjernekapitalandel 7,9 prosent ved utgangen av 2016, en økning på 0,7 prosentpoeng siste år. De store bankene har gjennomgående en lavere uvektet kjernekapitalandel enn de øvrige bankene, se figur 2.6. Samtidig har de store bankene økt sin uvektede kjernekapitalandel mest siden 2014. Majoriteten av norske banker har en uvektet kjernekapitalandel på mer enn 8 prosent, se figur 2.7. Kredittforetakene har en portefølje med lavere risikovekter enn øvrige institusjoner. Dette bidrar til at

⁵ Banker, kredittforetak, finansieringsforetak, holdingforetak i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern og verdipapirforetak som har tillatelse til å yte investeringstjenester som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 3 og 6.

kredittforetakene har en betydelig lavere uvektet kjernekapitalandel. Til tross for dette ligger samtlige av OMF-foretakene betydelig over 3 prosent.

Figur 2.6: Uvektet kjernekapitalandel i norske banker

Figur 2.7: Fordeling av norske bankers uvektede kjernekapitalandel

